

Note:

Time: 3 Hours

Marks: 100

1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

Q1 A. Rewrite the statement by choosing the appropriate options given below: (Any 10) 10 marks

1. Hawthorne Experiments were conducted by _____.
 - a. Peter Drucker
 - b. Henry Fayol
 - c. Max Weber
 - d. Elton Mayo
2. Organizational structure designates relationship of _____.
 - a. Formal reporting
 - b. Informal reporting
 - c. Authority
 - d. Dynamism
3. Which of the following is not a process of selection?
 - a. Reference checking
 - b. Medical examination
 - c. Attitude formation
 - d. Testing
4. _____ skills are also called Interpersonal skills.
 - a. Human relations
 - b. Conceptual
 - c. Technical
 - d. Computer
5. Operational Planning is _____.
 - a. Short-term planning
 - b. medium term planning
 - c. long term planning
 - d. Annual
6. _____ is a long-term action plan for achieving the goals.
 - a. Rules
 - b. Policies
 - c. Strategy
 - d. Budget

7. _____ Organization is a combination of two or more organizational structures.
- Matrix
 - Virtual
 - Line
 - Informal
8. _____ is a standard format of the company to obtain information about every candidate applying for the job.
- Application Blank
 - Test
 - Lecture
 - Interview schedule
9. _____ is an evaluation of an employee's job related strengths & weaknesses.
- Training
 - Performance appraisal
 - Motivation
 - Career advancement
10. A strategy is derived from _____.
- Policy
 - Program
 - Method
 - Rules
11. Which of the following skills is equally important at all levels of management?
- Design
 - Human relations
 - Conceptual
 - Technical
12. Work specialization is also known as _____.
- Division of labour
 - Span of control
 - Formalization
 - Authority

B. State whether the following statements are true or false. (Any 10)

10 marks

- 1) According to Mary Parker Follet, "management is the art of getting things done through people."
- 2) Taylor advocated the separation of planning from doing.

- 3) Henry Fayol in his book titled "Industrial and General Administration" published in 1916 advocated 14 principles of management.
- 4) In MBO, supervisors and subordinates decide the goals jointly and control the activities.
- 5) Formal organization refers to the structure of well-defined jobs, having definite authority and responsibility.
- 6) Some managers feel that they will lose control if the authority is delegated.
- 7) Planning enables decision-making.
- 8) In line and staff organization, the line executives perform advisory functions.
- 9) A formal organization does not have a scalar chain of command.
- 10) As per the conclusions of Hawthorne's experiments, money is the only factor affecting employee motivation.
- 11) Job rotation involves shifting employees from one job to another.
- 12) Job analysis is the process of studying and collecting information relating to the operations and responsibility of a specific job."

Q2. Answer **any two** of the following:

15 marks

- a) "Management is considered as an art and profession". Explain
- b) Explain the importance of management.
- c) Describe the functions of management in a typical organizational setting.

Q3. Answer **any two** of the following:

15 marks

- a) State the essentials of a good plan.
- b) Explain the need and importance of decision-making.
- c) Describe the concept and process of MBO (Management by Objectives.)

Q4. Answer **any two** of the following:

15 marks

- a) Explain the importance of informal organization.
- b) What is delegation of authority? Explain its significance.
- c) State the factors affecting the span of control.

Q5. Answer **any two** of the following:

15 marks

- a) Explain the importance of training.
- b) Discuss the various sources of recruitment.
- c) State the limitations of performance appraisal.

Q6. Write Short notes on: (Any 4)

20 marks

1. Managerial Skills in the 21st Century
2. Scientific Management
3. Components of Planning
4. Span of Control
5. Decentralization
6. Off-the-job Methods of Training

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास

गुण: १००

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य मानावेत.

प्रश्न क्र. १. अ. खाली दिलेल्या पर्यायातून योग्य उत्तर निवडून विधाने पुन्हा लिहा. (कोणतेही १०) [१०]

१. हॉर्थॉर्न चा प्रयोग _____ यांनी केला.
अ. पीटर ड्रकर
ब. हेनरी फेयोल
क. मॅक्स वेबर
ड. एलटॉन मेयो
२. संघटन रचना _____ नातेसंबंध निर्माण करते.
अ. औपचारिक माहिती देण्याचे
ब. अनौपचारिक माहिती देण्याचे
क. अधिकाराचे
ड. गतिशीलतेचे
३. खालीलपैकी कोणती निवड प्रक्रिया नाही?
अ. संदर्भ तपासणी
ब. वैद्यकीय परीक्षण
क. कल निर्मिती
ड. चाचणी
४. _____ कौशल्यांना आंतरव्यक्ती कौशल्य असे देखील संबोधले जाते.
अ. मानवी नातेसंबंध
ब. संकल्पनात्मक
क. तांत्रिक
ड. संगणक
५. कार्यकारी नियोजन म्हणजे _____ होय.
अ. अल्पकालीन नियोजन
ब. मध्यम कालीन नियोजन
क. दीर्घकालीन नियोजन
ड. वार्षिक
६. _____ म्हणजे ध्येय साध्य करण्यासाठीची दीर्घकालीन नियोजने होय.
अ. नियम
ब. धोरणे
क. व्यूहरचना
ड. अंदाजपत्रक

७. _____ संघटन हे दोन किंवा अधिक संघटन रचनांचे एकत्रीकरण होय.
अ. मॅट्रीक्स
ब. आभासी
क. रेषीय
ड. अनौपचारिक
८. _____ म्हणजे नोकरीसाठी अर्ज करणाऱ्या प्रत्येक उमेदवाराची माहिती मिळविण्यासाठीचा कंपनीचा प्रमाणित प्रारूप होय.
अ. अर्ज नमुना
ब. चाचणी
क. व्याख्यान
ड. मुलाखत कार्यक्रम
९. _____ म्हणजे कर्मचाऱ्याच्या कार्य संबंधित सामर्थ्य आणि उणिवांचे मूल्यांकन होय.
अ. प्रशिक्षण
ब. कामेगिरी मोजमाप
क. अभिप्रेरणा
ड. रोजगार प्रगती
१०. व्यूहरचना _____ मधुन तयार केली जाते.
अ. धोरण
ब. कार्यक्रम
क. पद्धत
ड. नियम
११. खालीलपैकी कोणते कौशल्य व्यवस्थापनाच्या प्रत्येक स्तरावर समान प्रमाणात महत्वाचे असते?
अ. रचना
ब. मानवी नातेसंबंध
क. संकल्पनात्मक
ड. तांत्रिक
१२. कार्य विशेषीकरणाला _____ असे देखील संबोधले जाते.
अ. श्रम विभागणी
ब. नियंत्रण कक्षा
क. औपचारिकीकरण
ड. अधिकार

प्रश्न क्र. १. ब. खालील विधाने सत्य की असत्य ते लिहा. (कोणतेही १०)

[१०]

१. मेरी पार्कर फॉलेट च्या मते, “व्यवस्थापन ही लोकांकडून काम करवून घेण्याची कला आहे.”
२. टेलर ने नियोजनाला प्रत्यक्ष काम करण्याच्या कार्यापासून वेगळे करण्याचे सूचित केले.
३. हेनरी फेयोल याने त्याच्या “औद्योगिक आणि सामान्य प्रशासन” या १९१६ साली प्रकाशित पुस्तकात व्यवस्थापनाच्या १४ मूलतत्वांची शिफारस केली आहे.
४. एमबीओ मध्ये वरिष्ठ आणि कनिष्ठ संयुक्तपणे ध्येय निश्चित करतात आणि कामकाजावर नियंत्रण करतात.

५. औपचारिक संघटन म्हणजे निश्चित अधिकार आणि जबाबदारी असलेल्या योग्य वर्णन केलेल्या कार्याची रचना होय.
६. काही व्यवस्थापकांना असे वाटते की अधिकार प्रदान केल्यास त्यांचे नियंत्रण कमी होऊ शकते.
७. नियोजनामुळे निर्णय घेणे सहजशक्य होते.
८. रेषीय आणि तज्ञ कर्मचारी संघटन प्रकारात, रेषीय अधिकारी सल्ला देण्याचे कार्य करतात.
९. औपचारिक संघटनेत आदेशाच्या अधिकार साखळीचा सामावेश होत नाही.
१०. हॉथॉर्न प्रयोगाच्या निष्कर्षानुसार, पैसा हा कर्मचाऱ्यांच्या अभिप्रेरणेवर प्रभाव टाकणारा एकमेव घटक आहे.
११. कार्य परिभ्रमणात कर्मचाऱ्यांना एका कार्यावरून दुसऱ्या कार्यावर स्थानांतरण करण्याचा सामावेश होतो.
१२. कार्य विश्लेषण ही एक विशिष्ट कार्याशी संबंधित कामकाजाची आणि जबाबदारीची माहिती गोळा करणे आणि अभ्यासण्याची प्रक्रिया आहे.

प्रश्न क्र. २. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

[१५]

- अ. "व्यवस्थापन एक कला आणि पेशा आहे असे मानले जाते." स्पष्ट करा.
- ब. व्यवस्थापनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- क. नामनेदार संघटन रचनेतील व्यवस्थापन कार्ये वर्णन करा.

प्रश्न क्र. ३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

[१५]

- अ. नियोजनाच्या आवश्यक बाबी स्पष्ट करा.
- ब. निर्णय घेण्याची गरज आणि महत्व स्पष्ट करा.
- क. एम बी ओ (उद्दिष्टनिष्ठ व्यवस्थापन) संकल्पना आणि प्रक्रिया वर्णन करा.

प्रश्न क्र. ४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

[१५]

- अ. अनौपचारिक संघटनेचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब. अधिकार प्रदान म्हणजे काय? त्याचे महत्व स्पष्ट करा.
- क. नियंत्रण कक्षावर प्रभाव टाकणारे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न क्र. ५. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

[१५]

- अ. प्रशिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब. भरतीच्या विविध स्रोतांची चर्चा करा.
- क. कामगिरी मोजमापाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

प्रश्न क्र. ६. टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[२०]

- अ. एकविसाव्या शतकातील व्यवस्थापन कौशल्ये
- ब. वैज्ञानिक व्यवस्थापन
- क. नियोजनाचे घटक
- ड. नियंत्रण कक्षा
- ई. विकेंद्रीकरण
- फ. कार्यस्थळाबाहेरील प्रशिक्षण पद्धती
